

KUKOLKA

LANA LUX

KUKOLKA

Vertaling Marcel Misset

Nieuw Amsterdam

Voor Konstantin en Rosalie

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt
door ondersteuning van het Goethe-Institut

Oorspronkelijke titel *Kukolka*

© 2017 Aufbau Verlag GmbH & Co. Berlijn

© 2018 Nederlandse vertaling Marcel Misset / Nieuw Amsterdam

Alle rechten voorbehouden

Omslagbeeld © Karoliina Paappa / plainpicture/ Millennium

Beeldbewerking omslag FinePic®, München / image realize

Foto auteur © Kat Kaufmann

NUR 302

ISBN 978 90 468 2356 9

www.nieuwamsterdam.nl

DEEL 1

Het begin kan ik me niet herinneren. Mijn herinneringen beginnen pas ongeveer rond mijn vijfde. Dat was in 1993. Ik heb dat later uitgerekend, want in 1995, vlak voordat ik naar school zou gaan, zeiden ze tegen me dat ik zeven was.

Voor mijn gevoel was het mijn hele jeugd winter. Ik herinner me de reusachtige, koude slaapzaal en de metalen bedden. Ze stonden er in eindeloos veel rijen. Daar sliepen we in. 's Nachts, en ook 's middags. Alles wat we in het tehuis mochten, was nauwkeurig vastgelegd. Ook het slapen.

Erst moesten we allemaal naar de wc. Daarna moesten we ons uitkleden en onze kleren opgevouwen inleveren. We mochten niets aanhouden, nog geen onderbroek. Ook niet als de verwarming het weer eens niet deed. Veel kinderen plasten namelijk in bed, en om te voorkomen dat je kleren vies werden, moesten we allemaal in ons blootje slapen. Ik was het er helemaal mee eens dat kinderen die ondanks de straffen steeds in hun bed bleven plassen, in hun blootje moesten slapen. Maar velen van ons plasten helemaal niet in bed, en moesten toch alles uittrekken. Het waren trouwens altijd dezelfde die in bed plasten. Ze werden door iedereen stinkers genoemd, ik weet ook niet waarom ze er niet mee ophielden. Ik zou er meteen mee gestopt zijn als ik daarna telkens zo werd geslagen.

In elk geval moest iedereen in zijn blootje slapen. Ook moest je op je rechterzij in bed liggen, je knieën in een rechte hoek, je handen bij elkaar onder je wang, ogen dicht en slapen. Er liep altijd een leidster langs de rijen, en als iemand fluisterde, anders

ging liggen of zijn ogen opendeed, hoorde je de dunne leren riem slaan. De leidsters zeiden dat het belangrijk was dat we exact in die houding sliepen, want je hart zit aan de linkerkant en dat kan geplet worden als je op die kant ligt.

Ik werd bijna nooit geslagen, omdat ik wist hoe ik me moest gedragen. Ik zat ook al mijn hele leven in het tehuis, voor mij was het niet zo moeilijk te weten wat goed was en wat niet. Kinderen die later kwamen, deden altijd alles fout.

Marina was een nieuwe. Haar ouders waren gescheiden en omdat haar moeder alcoholiste was, kreeg haar vader de voogdij. Kennelijk werd het hem al snel te veel. Hij bracht Marina naar het tehuis en zei dat het maar voor de zomer was, omdat hij zo veel moest werken. Marina dacht echt dat het alleen voor de zomer was. Ze deed veel fout in het begin. Ze wilde niet dat haar lange haar werd afgeknipt, ze wilde 's middags niet op haar rechterzij slapen, wilde geen melk en een hoop andere dingen ook niet. De leidsters werden natuurlijk boos en ze werd vaak bestraft. Eerst kreeg ze alleen de lichtere straffen, moest ze bijvoorbeeld de rest van de dag op haar rechterzij in bed liggen om eraan te wennen. Maar naarmate ze vaker weigerde en meer huilde werden de straffen zwaarder.

Een keer weigerde ze de soep op te eten. Elena Vladimirovna gaf haar een tik op haar achterhoofd en zei: 'Als je dat niet opeet, krijg je morgen helemaal geen eten.'

'Maar ik kan het niet,' zei Marina, nog harder huilend.

Dat was natuurlijk brutaal. Je moest eten wat je kreeg. Dat was de regel. Elena Vladimirovna greep Marina bij haar arm en sleurde haar mee naar het washok. Daar moest Marina tot het volgende avondeten in de hoek blijven staan. Heel lang in de hoek staan gebeurde altijd in het washok, omdat daar ook de

vloer betegeld was en als de kinderen het in hun broek deden, kon je het met de waterslang makkelijk weer schoonmaken. Marina wilde maar niet stoppen met huilen. Dat maakte de leidster pas echt razend, en daarom propte ze een lap in haar mond.

's Nachts, toen iedereen sliep, werd ik wakker en hoorde ik zacht gesnik uit het washok. Ik wist dat ze honger moest hebben, omdat ze nog niet gewend was het zonder eten uit te houden. Ik bewaarde voor zulke gevallen altijd een paar broodkorsten onder mijn matras. Ik pakte er twee om ze aan Marina te geven, maar één legde ik weer terug. Ten eerste was het haar eigen schuld, ten tweede was ze geen vriendin van mij. Ik had helemaal geen vrienden.

Ik liep het washok in. Marina zat onderuit in een hoek en kromp ineen toen ze me zag. Ik boog me over haar heen en haalde de lap uit haar mond, maar ze was zo bang dat ze hem meteen weer terug wilde duwen.

Ik grinnikte en zei: 'Iedereen slaapt. Eet dit, daarna kun je die lap weer terugdoen als je wilt.'

'Wat is dat?'

'Brood.'

'Het lijkt helemaal niet op brood, het lijkt wel...'

'Hoor es, zo kom je hier niet ver. Als het niet goed genoeg voor je is, blijf dan maar hongerlijden.'

'Nee, geef.' Ze graaide naar de droge broodkorst en begon erop te kauwen.

'Dank je, dat is heel lief,' zei Marina.

'Je kunt je hier maar beter aanpassen. Als je je aan alle regels houdt, krijg je minder vaak straf.'

'Maar ik doe toch niks? Als mijn vader wist hoe ze hier tegen de kinderen doen, kwam hij me meteen halen. Wanneer word jij eigenlijk opgehaald?'

'Nooit.'

'Nooit?'

‘Nee, en jij ook niet.’

‘Je bent achterlijk!’ zei Marina. ‘Ik hoef dat stomme brood van je niet. Vuile zigeunerin!’

‘Hou je bek!’

‘De anderen hebben gewoon gelijk. Je bent een vuile zigeunerin!’

‘Stil!’

‘En anders wát? Je bent gewoon jaloers omdat mijn papa me komt ophalen en niemand van jou houdt.’

Plotseling ging het licht aan en stond Elena Vladimirovna, in haar nachthemd, met haar woeste zwarte haardos, in de deuropening.

‘Wat is dat hier voor vergadering?’ siste ze door haar op elkaar geperste lippen. ‘Wat heb jij hier te zoeken, Samira? Wat een onhandelbaar tuig zijn jullie zigeuners toch!’ Ze greep een handdoek en begon ermee op me in te slaan. In een reflex maakte ik me klein en verborg ik mijn hoofd in mijn armen. De handdoek kletste een paar keer op mijn rug, toen stopte ze, trok ze me aan mijn bovenarm overeind en gaf ze me toestemming terug naar bed te gaan.

‘Mag Marina ook terug naar bed? Ze is nog zo nieuw en zo...’ zei ik heel zachtjes, maar op hetzelfde moment had ik er al weer spijt van.

‘Jij bent echt hardleers, hè? Als je zo bezorgd om haar bent, mag je hier bij haar blijven slapen. En wel de komende drie nachten. En ik wil niets meer horen behalve jullie ademhaling! Begrepen?’

Ze deed het licht uit en trok de deur dicht. Ik zat daar maar, met mijn brandende rug tegen de koude tegels geleund. Duisternis voor mijn ogen. Maar naarmate ze aan de duisternis wenden, kon ik alles zien wat er in het washok stond. Sommige voorwerpen leken veranderd in het donker. De handdoek die Elena Vladimirovna vlak daarvoor weer netjes op het haakje had ge-

hangen, leek nu op een oude, gebochelde heks. De slang in de hoek op een cobra.

‘Zie je die heks ook?’ vroeg ik aan Marina.

‘Waar?’

‘Daar.’

‘Ik zie het niet.’

‘Kijk dan, die neus, die bochel...’

‘Ja, wauw.’

‘Vind jij nachtkijken ook leuk?’

‘Wat is dat?’

‘Als je ’s nachts de ware ziel van de voorwerpen kunt zien.’

We begonnen elkaar de veranderde dingen aan te wijzen. Ik had nog nooit zo veel plezier gehad met iemand als die nacht met Marina.

Het nachtkijken werd iets van ons samen. Het werkte ook overdag. We keken naar wolken, vochtplekken op het plafond, modder op de vloer, nerven in het hout. We verveelden ons nooit en werden beste vriendinnen. Tegelijkertijd waren we zo verschillend als twee kleine meisjes maar kunnen zijn. Marina was brutaal en ongehoorzaam. Ze dacht dat ze alles beter wist. Ze vond zichzelf heel mooi en gedroeg zich als een prinsesje. Dat maakte haar niet bepaald geliefd bij de leidsters, maar des te meer bij de andere kinderen, waardoor mijn status ook een beetje steeg. Sinds ik met Marina bevriend was, werd ik door de anderen bijna niet meer uitgescholden en gepest.

Een keer werd ik weer door twee meisjes bij de wc opgewacht.

‘Bah, die stinkt!’

‘Ze heeft luizen!’

‘Vieze zigeunerin!’ riepen ze en ze begonnen me te duwen.

Ik probeerde nog los te komen, maar ze waren sterker dan ik.

‘Ik zal je wel eens even kammen, vieze zigeunerin. Hou haar vast, Anja, hou haar vast!’

Anja draaide mijn handen op mijn rug en duwde me met al haar kracht tegen de grond. Mijn zwarte haar viel over mijn hoofd op de vloer en werd met een vieze pleeborstel bewerkt. Ik verzette me niet, maar liet het over me heen komen tot ze op-hielden.

Toen Marina binnenkwam, waren de twee meiden al weg. Ik knielde op de vloer en probeerde de pleeborstel uit mijn haar te plukken.

‘Waren het die stomme hoeren weer?’ vroeg Marina. Ik antwoordde niet. Ik concentreerde me op de naar pis en stront ruikende knoop haar op mijn kop.

‘Wacht, ik help je,’ zei ze.

‘Dank je.’

‘We moeten wraak nemen. Dit gaat zo niet langer.’

‘Beter van niet. Dan wordt het alleen maar erger...’

‘Je moet terugvechten. Begrepen?’

Ik knikte. Die nacht slopen we naar de bedden van Anja en Zhenja en knipten we hun haar af.

De volgende ochtend was er een hoop tumult, lawaai en ge-jank. Ze wisten dat wij het hadden gedaan, maar hoe moesten ze dat bewijzen? De leidsters kon het allemaal niets schelen. De rest van hun haar werd afgeschoren, zodat het er weer netjes uitzag en dat was dat.

Ze liepen natuurlijk voor lul met dat korte haar. Als twee lelijke jongens. Des te erger voor ze omdat we de eerstvolgende zaterdag weer ‘hoog bezoek’ zouden krijgen.

Elke laatste zaterdag van de maand kwamen echtparen om de kinderen te bekijken en er eventueel eentje te adopteren. De

leidsters zeiden dat wij maar boften, want vroeger, in de Sovjet-tijd, kwamen er nooit buitenlandse echtparen. Nu kwamen er vaak een paar uit Amerika, Frankrijk, Duitsland en uit andere rijke landen.

De hele week praatten we over niets anders dan over de ‘adoptieouders’. Zo noemden we ze, al hadden ze nog niemand geadopteerd. Alles werd gepoetst en geboend, er werd vlijtig getekend en we studeerden twee kinderliedjes in. Iedereen deed zijn stinkende best om optimaal voorbereid te zijn op het bezoek, om eventueel het winnende lot te trekken, namelijk door een rijk echtpaar te worden geadopteerd.

Het was het laatste jaar voor we naar school moesten. Als je nu werd geadopteerd, kon je nog naar een gewone school. Je had dan ook ouders, en niemand die zou denken dat het niet de jouwe waren, zo dacht ik er tenminste over, toen, op mijn zesde. Wij allemaal, geloof ik.

Op onze tekeningen, die vrijdags werden opgehangen, stonden alleen maar huisjes, zonnen, regenbogen, vlinders en mama-papa-stokpoppetjes, die we volgens de instructies van de leidsters hadden getekend. Daarmee moesten onze potentiële ouders worden overgehaald.

De meesten van ons konden niet tekenen, ik al helemaal niet. Mijn hand tekende nooit wat ik me voorstelde. Marina’s hand wel. Ze tekende als een volwassene, echt indrukwekkend. Ze liet zich het tekenen van naakte grote mensen ook niet verbieden. Zo tekende ze bijvoorbeeld steeds weer dezelfde man met een snor en een grote, omhoog wijzende piemel. Eerst wilden de leidsters Marina’s tekeningen niet ophangen, omdat ze niet kinderlijk genoeg waren, maar toen besloten ze één tekening toch op te hangen, omdat ze echt talent had, zeiden ze.

Ik was blij voor Marina. Ik was nog blijer met de twee liedjes die we instudeerden. Zolang ik me kan heugen hou ik van zingen. Meestal mocht je niet hardop zingen om de volwassenen

niet te storen. Maar in het koor kon ik eindelijk uit volle borst zingen. Het voelde alsof ik heel lang mijn adem had ingehouden en nu eindelijk weer eens diep mocht inademen.

Op zaterdag werden we na het ontbijt allemaal opgedoft. Witte bloezen, gestreken rokjes, linten in het haar. Aan het eind van de ochtend werd de spanning zo groot dat het leek alsof alles zich vertraagd afspeelde. Toen kwamen de adoptieouders eindelijk.

Het waren drie echtparen. Een klein echtpaar, een groot echtpaar en een Duits echtpaar. Het Duitse echtpaar was totaal anders dan de Russische echtparen. De man en de vrouw leken op elkaar. Ze droegen dezelfde poloshirts. Zij een lichtgroene, hij een lichtblauwe. Bijzonder was, dat ze allebei een trui om hun schouders hadden hangen met de mouwen van voren in een knoop. Ik kon alleen maar denken: wow! Als je door hen wordt geadopteerd, krijg je het vast nog beter dan bij je echte ouders. Ze hadden een jonge vrouw bij zich die alles voor ze vertaalde.

De rondleiding ging langs de ruimten van onze groep. Eerst door de ruimte met de kleine kastjes waarin we onze eigen spullen bewaarden. Ik had weliswaar niet veel kleren, maar wel een paar schatten; een knobbelige wortel, een glazen steentje en een paar geurende snoeppapiertjes. Sommigen hadden brieven of ansichtkaarten, een enkeling zelfs speelgoed of boeken. Eigenlijk was er maar één jongen die een eigen boek had, en één meisje met een eigen knuffel. Die knuffel hield ze altijd bij zich. Ze legde hem nooit in haar kastje en had hem ook nog nooit aan iemand uitgeleend.

Toen de gasten onze kastjes en de daarin heersende orde hadden geïnspecteerd, gingen ze verder naar het grote groepslokaal.

Aan de kant van de ramen stonden de stoelen en tafeltjes waaraan wij knutselden en tekenden. De andere helft van het lokaal was voor vrij spelen en voor gezamenlijke activiteiten. Links om de hoek was het washok, daarachter waren de wc's, die weliswaar door dunne wandjes werden gescheiden, maar geen deuren hadden. De laatste ruimte was de koude slaapzaal met al die bedden.

Tijdens de hele rondleiding moest iedereen netjes op zijn plaats blijven zitten. Ook het netjes zitten was precies voorgescreven. Rug recht, voeten en knieën tegen elkaar, armen over elkaar voor je op tafel. In die houding kreeg ik altijd wel ergens jeuk. Hoe beter ik mijn best deed om niet te bewegen en vooral niet te krabben, hoe erger het werd.

Op een gegeven moment was de rondleiding van de adoptieouders klaar en werden we uit onze bevroren houding verlost. We liepen naar de speelvloer en gingen in een kring staan om *karavai karavai* te spelen. Eén kind moest in het midden van de kring gaan staan. De andere kinderen gingen om dat kind heen staan en zeiden: 'Karavai, karavai, je mag kiezen wie je wil.' Het kind in het midden zei dan: 'Ik vind iedereen lief, maar hmhmhm het liefst.' In plaats van hmhmhm moest het dan een naam zeggen. Dan kwam het gekozen kind ook de kring in en ruilden ze van plek. Het eerste kind mocht terug in de kring en dan mocht het nieuwe kind iemand kiezen. Ik vond het niet zo'n leuk spel, want ik werd nooit gekozen.

We gingen klaarstaan en toevallig kwam ik naast de Duitse man terecht. Iedereen gaf elkaar een hand. Hij strekte de zijne naar mij uit. Heel groot, ruw en warm. Mijn kleine donkere hand verdween helemaal in de zijne. Hij rook naar zeep, munt en parfum. Hij rook rijk.

Hij glimlachte en vroeg me iets in het Duits, maar ik verstond het niet en keek verlegen naar de grond. Wat had hij gezegd, heb ik me later steeds weer afgevraagd. Wat zou er zijn gebeurd als ik terug had geglimlacht? Had ik maar gewoon gezegd dat ik

hem niet verstond. Misschien hadden die Duitsers mij dan geadopteerd. Tenslotte had die man naar mij geglimlacht. Maar waarschijnlijk hadden ze me sowieso niet genomen. Omdat ik een zigeunerin ben.

Hoe dan ook: uiteindelijk adopteerden ze Marina. Ze had bij het spel de Duitse vrouw gekozen en de vrouw viel meteen als een blok voor de mooie, roodharige Marina. Die was gewoon onweerstaanbaar.

Het duurde een half jaar voordat de Duitsers terugkwamen om Marina op te halen. In die zes maanden stuurden ze haar wekelijks een brief en maandelijks een pakket. Elk van die zes pakketten maakte Marina samen met mij open. Er zaten onvoorstelbare dingen in. Koekjes, snoepjes in alle kleuren van de regenboog, kauwgum, verrassingseieren, gummibeertjes en chocoladerepen met een paarse koe erop. Eén keer zelfs een joggingpak. Grijs, en heel zacht vanbinnen. In het laatste pakje zat zelfs een echte barbie.

Marina veranderde in die tijd zo ongeveer in een superster. De andere kinderen wilden steeds iets van al dat lekkers hebben, het pak vanbinnen aaien of even de barbie vasthouden. Sommige kinderen begonnen Marina stom te vinden omdat ze niet vaak iets weggaf, en als ze het deed moest je iets voor haar terugdoen. Bijvoorbeeld het vel van haar melk voor haar opeten, haar poetsdienst doen of iemand slaan aan wie ze een hekel had. Mij gaf ze altijd wat. Ik mocht ook vaak met de barbie spelen en soms mocht ik zelfs de grijze broek van het joggingpak aan. Eén keer, toen we samen chocola zaten te eten, moest ik huilen.

‘Wat is er?’ vroeg Marina.

‘Hij is zo lekker,’ snikte ik.

‘Wie?’

‘De reep.’

‘Wat valt er dan te huilen?’

‘Straks ben je weg en krijg ik nooit meer zoiets te eten.’

‘Onzin. Ik stuur je er eentje op.’

‘De anderen pakken hem vast van me af.’

‘Dan zeg ik tegen mijn ouders dat ze jou ook moeten adopteren. Dat zou het beste zijn.’

‘Dat doen ze nooit.’

‘Heb ik je ooit laten stikken? Ik doe het. En nou ophouden met huilen.’

Een week later werd Marina opgehaald. Ze had twee plastic tassen ingepakt. Eén met haar spullen, de andere met het snoep dat ze had opgespaard.

We omhelsden elkaar, ze fluisterde in mijn oor: ‘Het komt goed, geloof me.’ Toen drukte ze de zak met lekkers in mijn handen en liep ze door de glazen deur naar buiten. Ik stond daar, hield de verfrommelde plastic zak stijf tegen me aan gedrukt en bleef naar de deur staan kijken.

De zomer liep ten einde en het snoep in de zak raakte op. Ik praatte nauwelijks met de andere kinderen, en ook zij lieten me meestal met rust. Elke dag vroeg ik aan de leidster of er al post voor me was. Elke dag klakte ze geërgerd met haar tong en schudde ze haar hoofd.

Op 1 september gebeurden er twee bijzondere dingen tegelijkertijd. Ik ging voor het eerst naar school en ik kreeg een pakket. Het eerste van mijn hele leven.

Heel lang bleef ik op mijn hurken voor het pakket zitten en probeerde ik me voor te stellen wat erin zou zitten. Toen pakte ik een schartje en knipte ik heel netjes het plakband door.

Bovenop lag het grijze trainingspak dat ik al zo vaak had ge-

aaid, daarin was de barbie gewikkeld, eronder lag een brief.

Ik haalde het stevige vel papier uit de envelop, rook aan de roosjes die in de rechterhoek waren gedrukt, en keek naar de letters en de woorden. Ik kon niet lezen. Ik kende geen ouder kind dat kon lezen. Er zat niets anders op dan met de brief naar Elena Vladimirovna te gaan.

Met tegenzin, maar ook duidelijk brandend van nieuwsgierigheid pakte ze de brief aan en las hem aan me voor:

Lieve Samira,

gefeliciteerd met je eerste schooldag. Nu zijn we bijna groot. Hoe gaat het bij jullie? Wat leren jullie? Hebben jullie huiswerk? Krijgen jullie ook cijfers? Laten de anderen je met rust?

Hier begint school eerder. Mijn eerste schooldag was op 14 augustus; als ik het goed heb begrepen verschilt dat hier elk jaar.

Mijn ouders zijn supertof en hebben heel veel dingen voor me gekocht. Ik heb een heel coole rugzak gekregen die heel sterk is en felgekleurd. Het is een Scout. Dat is belangrijk, hier. Er zitten dingen in die ik nog nooit had gezien. Een groot etui met vakken die je kunt uitklappen. Daarin zitten weer allemaal kleinere vakjes met sluitingen, waarin van alles heel netjes kan worden opgeborgen. Een driehoek van doorzichtig plastic bijvoorbeeld, verschillende pennen voor schrijven, tekenen, onderstrepen en zelfs een apart vak voor het rooster. Ook zaten er nog een paar kleine gummi's in, net als die in dat papiertje toen ik het pakket uit Duitsland kreeg, weet je nog? Ze hadden in elk geval felle kleuren en roken naar appel en naar frambozen. Ik beet er een stukje af en begon erop te kauwen. Mijn moeder trok het stukje meteen uit mijn mond, helemaal panisch van angst dat me iets zou overkomen. Mijn vader probeerde haar gerust te

stellen en zei tegen me dat de gummi's om te gummen waren en niet om op te eten. Kun je je dat voorstellen? Gummetjes die ruiken! Het is hier echt geweldig. Ik wou dat je hier al was. Mijn kamer is in elk geval groot genoeg voor ons tweeën. Ik denk dat mijn ouders je snel komen halen. Ze hebben zelfs een bed voor me gekocht waar je nog een ander bed onderuit kunt trekken. Dat leek mijn moeder handig, voor als er een vriendin bij me komt slapen. Heb je daar zin in?

Ik omhels je en verheug me op je komst!

Je Marina

PS: Een mevrouw die Russisch op school heeft gehad, heeft deze brief voor mij geschreven. Mijn ouders hebben dat voor me geregeld. Ze doen echt alles voor me!

PS2: Ik hoop dat je blij bent met de cadeautjes. Ik heb zo veel nieuwe dingen gekregen dat ik deze aan jou kon geven. Pas er goed op en laat ze niet afpakken!

Ik was nog helemaal betoverd door de woorden en beelden die door mijn hoofd zweefden, toen Elena Vladimirovna de brief weer opvouwde en onder het vloeiblad op haar bureau schoof.

‘Mag ik de brief alstublieft terug?’ vroeg ik. Ik hoorde mezelf bijna niet.

‘Je kunt hem toch niet lezen. Wegwezen.’

‘Maar... maar... hij is toch van mij?’

‘Ik heb hem toch voorgelezen, ondankbaar stuk vreten. Wegwezen nu.’

‘Maar ik wil hem graag hebben.’

‘Ik hou hem hier. Punt.’

Ze lachte haar heksenlach, stond op van haar bureau en liep weg.

Ik werd wakker doordat Elena Vladimirovna me midden in de nacht aan mijn haren de slaapzaal uit sleurde. Mijn blote voeten konden het tempo nauwelijks bijbenen, ze struikelden en sleepten over de stenen vloer, stootten tegen bedden, plinten, stoelpoten en wat er nog meer in de weg stond. Ik werd het washok in geslingerd en toen richtte ze de waterslang op mij. Het koude water spoot uit de slang en veranderde in duizenden messen die door de lucht vlogen en zich in mijn vlees boorden. Ik maakte me zo klein mogelijk. Als altijd. Ik probeerde me voor te stellen dat die messen gewoon op me afketsten.

‘Sta op, stuk verdriet,’ zei Elena Vladimirovna met vermoeide stem. ‘Jullie zigeuners zijn gewoon beesten. Nee, insecten. Een gewoon kind had nog gehuild... Maar zo’n stuk zigeunerverdriet als jij...’

Ik stond tegen de muur gedrukt en hoorde steeds minder van wat ze zei. Het water droop uit mijn haar over mijn gezicht en drupte van mijn neus op de tegels. Het druppelen vormde een ritme waarin ik heel even helemaal kon wegzinken. Toen ze me met een handdoek in mijn gezicht sloeg, klonken haar woorden weer luider: ‘Het jatten zit jullie zigeuners in het bloed, maar ik zal het je wel afferen, reken maar! Vannacht blijf je hier. Morgen wil ik de brief weer terug op mijn bureau. Precies op de plek waar je hem hebt gejat! En anders, moge God je bijstaan, reken maar, reken maar!’

Ik bleef lang in het washok zitten en keek naar de plas water, die zich als een grote krokodil over de vloer had verspreid. Ik vroeg me af of er in Duitsland eigenlijk krokodillen zijn. Probeerde me voor te stellen hoe ze in grote fonteinen zwommen. Toen stond ik op en sloop ik op mijn tenen het washok uit, langs het kleine kamertje waar Elena Vladimirovna lag te snurken de koude slaapzaal in, naar mijn bed. Daar droogde ik me af met